

Artikel

Hvad indebærer en professionel håndtering af samarbejdet? Faglige overvejelser og tilgange

Skrevet af Barbara Day, lektor, VIA UC

Det professionelle samarbejde med forældre til børn og unge med flygtningebaggrund sigter mod de samme formål, som der er med alt andet forældresamarbejde. Det betyder, at udgangspunktet er det samme, og at det er relevant at bruge sine generelle erfaringer med forældresamarbejde. Der er dog også særlige forhold, som det er vigtigt at være opmærksom på.

Det fremmede kan virke udfordrende – og indebærer nye potentialer

Mange professionelle oplever det som udfordrende, hvis forældrene har kulturelle praksisser og måder at opfatte læring, udvikling og samarbejde på, som er anderledes og virker fremmede i forhold til, hvad de er vant til. Udfordringerne kan virke som uoverstigelige barrierer og gøre det vanskeligt at etablere et samarbejde med forældrene.

Det er som i det kinesiske ordsprog:

”Når forandringens vinde blæser vil nogle bygge læhegn mens andre vil bygge vindmøller”

Der er mange potentialer i at udvikle forældresamarbejdet således, at forældrene får mulighed for at støtte deres barns trivsel, læring og udvikling, men forældrene skal have en bane at spille på. Denne artikel byder på forskellige input til, hvordan professionelle kan arbejde med at tilrettelægge sådanne baner.

Værktøjer til professionel refleksion

Der vil undervejs i artiklen henvises til forskellige øvelser og redskaber, som dagplejere, pædagoger og lærere kan anvende i deres overvejelser over, hvordan forældresamarbejde med nyankomne forældre kan tackles på en professionel måde, hvor man tager fat på udfordringerne og sigter på at åbne samarbejdet i forhold til det nye og anderledes.

Værktøjerne er udformet som øvelser, hvor gruppen – evt. sammen med andre grupper – kan blive klogere på forhold, som har betydning for, hvordan man udvikler forældresamarbejdet i praksis

Hvilke pædagogiske mål, værdier og visioner har vi for forældresamarbejdet?

Det overordnede sigte med forældresamarbejdet udstikker retningen for, hvordan forældresamarbejdet gribes an. Det er derfor afgørende at definere sigtepunktet ved at gøre sig klart, hvilke pædagogiske mål, værdier og visioner vi har for forældresamarbejdet. Lovgivningen på området ligger fast som en ramme, men det er også vigtigt at formulere med egne ord og i forhold til den praksis man selv står i, hvad der er vigtigt at sigte efter.

Prøv øvelsen: Postkort fra fremtiden

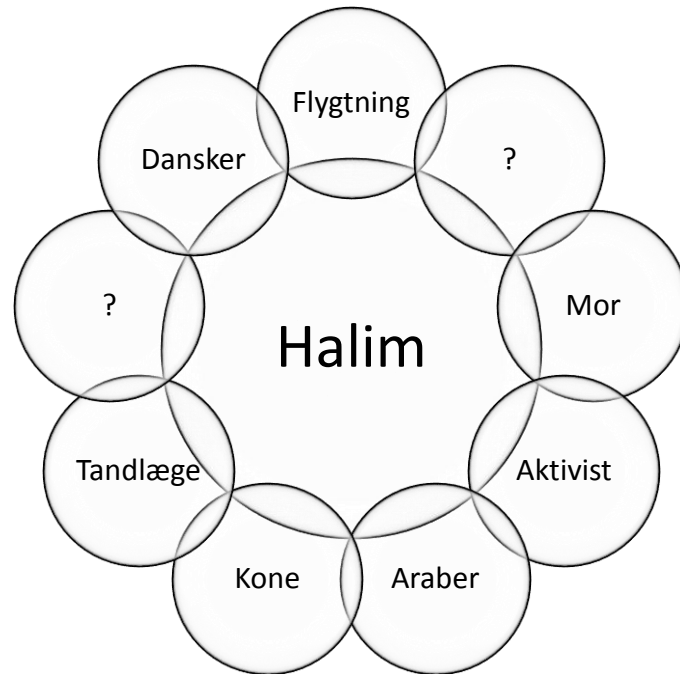
Forforståelse: Hvad tænker vi om forældrene? Hvad bundet det i?

Det gælder i al dialogisk kommunikation, at den ene parts forestillinger om den anden afstikker en ramme for, hvordan kommunikationen kommer til at forløbe. Der kan let opstå misforståelser og fejlfortolkninger som gør, at man kan komme til at tale forbi hinanden. Det kan også ske, hvis fx den professionelle tror noget om en forælder, som ikke svarer til virkeligheden. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på, hvordan man opfatter forældrene – og om denne opfattelse rent faktisk passer til forældrenes situation.

Vi har en tendens til at sætte mennesker, som kommer fra det samme land, i samme bås. Men det er ikke sikkert, at alle fra samme land deler de samme værdier, erfaringer og praksisser. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på, om man går ud fra stereotype forestillinger om forældrene – eller om man har konkret viden om, hvad de synes er vigtigt, og hvordan de gør i deres hverdagsliv. Vi har brug for at vide, hvilke informationer vi bygger samarbejdet på, og hvilke informationer vi må indhente for at få en forståelse af forhold, som kan være væsentlige i samarbejdet. Det kan fx dreje sig om, hvilke sprog forældrene taler, hvilke sprog der tales i hjemmet, hvile(t) land(e) forældrene har boet i, hvilke behov og ønsker forældrene har for tolkning osv.

Prøv øvelsen: Matrix om kendskab til familien

Vi har også brug for at vide noget om forskellige erfaringer og dimensioner i forældrenes hverdagsliv. Ved at få dette indblik kan vi undgå at tage udgangspunkt i stereotyper. Hvis vi opfatter forældre ud fra én enkel dimension, kan det blokere for andre dimensioner som har betydning. Ser vi eksempelvis kun kvinden Halim, som illustreret nedenfor, som flygtning, spærrer vi for at forstå og være opmærksom på andre erfaringer, der også kan være vigtige i forhold til, hvordan hun kan indgå i et samarbejde omkring sit barns trivsel, udvikling og læring.

Prøv øvelsen: Dimensioner i hverdagslivet

Hvad betyder den professionelle kulturelle baggrund for kommunikationen og samarbejdet?

Lige som forforståelse betyder noget for kommunikationen, så spiller den professionelle selvforståelse også ind på, hvordan kommunikation kan forløbe. Måden vi opfatter os selv på påvirker den måde, vi opfatter andre på, i det vi har en tendens til at sammenligne andre med, hvad vi forstår ved vores egne fortræffeligheder. Det sker fx når nogle vurderer andre kvindeopfattelser ud fra egen forestilling om, hvad kvindefrigørelse og ligestilling indebærer?

Det er derfor vigtigt at overveje spørgsmål som: Hvordan opfatter den professionelle sig selv som fagperson? Hvilken betydning har ens erfaringer og kulturelle baggrund for ens verdensopfattelse og værdier? Hvad betyder den professionelle position som fagperson? Hvad betyder det, at den professionelle har en baggrund i majoritetsgruppen eller i en minoritetsgruppe i samfundet? På hvilke punkter bliver man lettest provokeret, når andre mennesker har andre verdensopfattelser og værdier?

Prøv øvelsen: Betydningen af egen kulturelle baggrund

Den professionelle som medspillende modspiller

Alt andet lige fungerer et samarbejde bedst, når de involverede parter kan holde fokus på bolden. Med forældresamarbejdet er spillets omdrejningspunkt (bolden) barnets læring og udvikling. Det

skal holdes for øje alt imens parterne gør, hvad de hver i sær kan for at fremme sagen. Parterne vil ikke altid være enige, og det kan være vanskeligt at holde fokus.

Her kan det være en hjælp, at den professionelle har øje for, hvordan forældrene kan "spilles gode". Det er altså den professionelles opgave at tilrettelægge spillebanen, så det fremgår for forældrene, hvad den fælles opgave er (barnets læring og udvikling). For at forældrene kan komme ind på banen er det nødvendigt, at de oplever, at de har noget at bidrage med. Her er det den professionelles opgave at få forældrene på banen med deres ressourcer. Men det kan være svært at finde gode måder at inddrage forældrene på. Der er brug for, at den professionelle har mod på at være åben over for, hvad forældrene kan bidrage med. Frem for at være handlingslammet af berøringsangst og angst for at gøre noget forkert i forhold til forældrene, er det vigtigt at den professionelle har idéer til, hvordan ressourcer kan opdages i dialog og samspil med forældrene.

Hvordan finder vi ud af, hvilke ressourcer forældrene har?

Vi ved fra forskning¹, at forældre bliver fastholdt i en passiv rolle, hvis vi udelukkende fokuserer på deres mangler. Forældre som oplever, at de ikke har noget at bidrage med som værdsættes af de professionelle, har tendens til at mene, at det *ikke* giver mening at forsøge at deltage i samarbejdet.

Det er altså afgørende, at de professionelle finder frem til forældrenes ressourcer for at gøre det muligt for dem at deltage aktivt og bidrage med ressourcer, som de får mulighed for at sætte i spil. Men det kan være vanskeligt at få øje på ressourcer på områder, der er fremmede for den professionelle. Det er nemlig vanskeligt at kende til erfaringsverdener, der er forskellige fra dem, man kender fra sig selv.

I dialogen med forældrene kan den professionelle få indblik i forældrenes erfaringsverdener og deres ressourcer. Det er ofte samtaler med forældrene om deres hverdagserfaringer, der åbner for, at den professionelle opdager ressourcer, som ellers var ukendte.

Prøv øvelsen: Praksisinterviews danner grobund for fælles udvikling

Prøv øvelsen: Fortæl om din baggrund – hvilke ressourcer kunne der ligge i fortællingen?

Hvor går grænserne?

Vi har alle sammen grænser for, hvad vi finder passende i forhold til, hvordan man opfører sig i konkrete situationer. I et forældresamarbejde gælder det både for den professionelle og for forældrene. Hvad finder parterne fx er en acceptabel måde at hilse på hinanden? Kan man blive enig om en form, der passer begge parter?

¹ Matthiesen 2016

Prøv øvelsen: Hilsen på hinanden

Vi har også grænser i forhold til andre kulturelle praksisser, værdier og opfattelser. For ikke at føle sig overvældet eller truet af det, som virker anderledes, kan det være en hjælp at gøre sig klart i en kollegial sammenhæng, hvor grænserne går. Hvad kan man acceptere ud fra sine faglige viden og erfaringer? Hvilken rolle spiller ens personlige (holdningsmæssige og følelsesmæssige) grænser for, hvad man kan acceptere?

I nogle sammenhænge taler man om, at det handler om at være tolerant over for det fremmede. Tolerance kan dog virke negativt på den, som bliver tolereret frem for accepteret. Det kan opleves som ubehageligt, hvis det man er og står for ikke ses som noget der er i orden, men derimod som noget der nødtørfigt må tages med, fordi det ikke kan være anderledes.

Hvordan opbygger vi et inkluderende forældresamarbejde og forhandler spilleregler for samarbejdet?

Vi kan tænke på forældresamarbejde som et fodboldspil. Her skal vi være opmærksomme på 3 forhold. For det første, at forældrene skal have en bane at spille på. Det er de professionelle opgave at tilrettelægge samarbejdet, så det bliver inkluderende.

En god start er at forholde sig til, hvordan institutionen signalerer, at forældrene er velkomne. Hvordan viser de professionelle, at de ønsker forældrenes aktive deltagelse? Hvad kan man gøre, så det bliver muligt for forældrene at deltage i samarbejdet? Hvilke forhold kan virke forhindrende for forældrene? Er der noget lavpraktisk, som kan gøre det lettere og mere realistisk for forældrene?

Det andet forhold, som vi kender fra alle slags spil, handler om spillereglerne. Det kan være ganske fremmede for forældrene at skulle deltage i en ny form for samarbejde. De kan være usikre på, hvad der forventes af dem – ikke mindst fordi der er mange uskrevne regler, som det kan være svært at gennemskue. De professionelle forventninger til dem kan være vanskelige at få øje på, fordi de ofte bygger på selvfølgeligheder. Det sker, når fx en pædagog eller lærer tager for givet, at alle forældre har et ønske om at komme på dagtilbuddet eller skolen for på den måde at deltage i et samarbejde. Nogle forældre har været vant til andre slags spilleregler, hvor forældre kun mødte de professionelle, hvis der var problemer. Det er afgørende for samarbejdet, at skolen gør det forståeligt for forældrene, hvad der ligger i at samarbejde med skolen omkring barnets læring og udvikling.

Gør vi hvad vi tror vi gør?

Vi kan have de bedste intentioner med den måde, vi tackler forældresamarbejdet på, men alligevel løbe ind i vanskelige situationer. Vi kan også komme i tvivl om det, vi gør. Efterlever vi de mål og visioner vi har? Hvorfor er det, at samarbejdet ikke forløber, som vi gerne vil det?

Én måde at hjælpe hinanden på rette vej er at give hinanden kollegial sparring. Det kan gøres ved, at man observerer konkrete situationer, hvor kollegaen er i samspil med forældrene - for at kunne give kvalificeret feedback på, hvad der sker. Observation drejer sig ikke om fejlfinding og bevisførelse, men derimod om, at man ved at få et andet blik på sin praksis kan få lukket øjnene op for nye perspektiver og alternative handlemuligheder. På baggrund af observationer kan man altså sammen med kollegaen åbne for en større forståelse, som kan udvide handlerummet i forhold til forældresamarbejdet.

Prøv redskabet: Observation, kollegial sparring og feedback

Prøv også øvelser til professionel refleksion, der er beskrevet i: *Inkluderende forældresamarbejde i praksis – nye metoder til det mangfoldige forældresamarbejde i daginstitutioner (2014).*

En anden måde at hjælpe hinanden på er ved at videndele og udvikle forældresamarbejdet i fællesskab. Ved at fortælle om erfaringerne med forældresamarbejdet – både de gode og de mindre heldige – kan en gruppe kollegaer opbygge et fælles repertoire af viden om, hvad der ser ud til at virke hensigtsmæssigt. Om erfaringerne fra én situation kan bruges direkte i forhold til en anden situation vil dog altid afhænge af den konkrete situation med lige præcis de forældre, man nu samarbejder med. Det kan alligevel være en fordel at kunne trække på et lager af forskellige erfaringer med, hvad der virker godt.

Prøv øvelsen: Bevidning af det gode forældresamarbejde

Som i alt didaktisk arbejde, er det nødvendigt at tilpasse indsatsen til deltagernes forudsætninger og til de betingelser, situationen indebærer.

Det er afgørende for udviklingen af forældresamarbejdet, at bestræbelserne understøttes i organisationen. I temaet om Ledelsens opgaver uddybes muligheder for, hvordan ledelsen kan inspirere og understøtte denne udvikling.

Litteratur:

Matthiesen, N. (2016). Working together in a deficit logic. *Race, Ethnicity & Education*.

Skytte, M. (2008). Professionelt arbejde med udsatte, minoritetsetniske børn og deres familier. I Bo, Karen-Asta m.fl. (red.): *Udsatte børn – et helhedsperspektiv*. Akademisk Forlag.

Ministeriet for børn, ligestilling, integration og sociale forhold (2014) *Inkluderende forældresamarbejde i praksis – nye metoder til det mangfoldige forældresamarbejde i daginstitutioner*.